

fikovanoho robitnyka v zakladi profesynnoi (profesyno-tekhnichnoi) osvity sfery posluh [Stream-education as an effective way of forming professional communicative competence of a future qualified worker in an institution of professional (vocational and technical) education in the service sector]. Suchasni informatsiyni tekhnolohiyi ta innovatsiyni metodyky navchannya v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy. Kyiv - Vinnytsya. Vyp. 54. S. 32–36. [in Ukrainian]

3. Volkova, N. P., Lebid', O. V. (2022). Formuvannya tsinnisnoho stavlennya maybutnikh fakhivtsiv sotsionomichnoi sfery do profesynnoi diyal'nosti u protsesi fakhovoyi pidhotovky [Formation of value attitudes of future specialists in the socio-economic sphere to professional activity in the process of professional training]. Visnyk universytetu imeni Al'freda Nobelya. Seriya «Pedahohika i psykholohiya». № 2 (24). S. 20–32. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2022/2/3.pdf> [in Ukrainian]

4. Mukoviz, O. P. (2010). Formuvannya vmin' samostiynoi piznaval'noi diyal'nosti u studentiv pedahohichnykh VNZ zasobamy informatsiynykh tekhnolohiy [Formation of skills of independent cognitive activity in students of pedagogical universities by means of information technologies]. Uman': PP Zhovtyy O.O. [in Ukrainian]

5. Partola, V. V., Smolyanyuk, N. M., Sobchenko, T. M. (2020). Ponyattya «tsinnisnoho stavlennya» maybutnikh pedahohiv do profesynnoi diyal'nosti [The concept of "value attitude" of future teachers to professional activity]. Innovatsiyna pedahohika. № 21. S. 165–168. [in Ukrainian]

6. Sokolenko, O. I. (2008). Formuvannya tsinnisnoho stavlennya studentiv vyshchyykh pedahohichnykh nav-

chal'nykh zakladiv do svooho zdorov'ya [Formation of value attitude of students of higher pedagogical educational institutions to their health]: avtoref. dys. kand. ped. nauk. Luhans'k. 20 s. [in Ukrainian]

7. Tymoshchuk, H. V. (2014). Sutnist' i struktura tsinnisnoho stavlennya maybutnikh ekonomistiv do profesynnoi diyal'nosti [The essence and structure of the value attitude of future economists to professional activity]. Pedahohichna osvita: teoriya i praktyka. № 17. S. 241–249. [in Ukrainian]

8. Volkova, N. P., Tarnopolsky, O. B., Olyinik, I. V. (2019). The individual style of speech of teachers from higher education institutions as an indicator of pedagogical professionalism. Revista Espacios digital. № 40 (17). P. 20. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГРИБ Олег – аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HRUB Oleg – Postgraduate Student Specialty 011 Educational, pedagogical sciences of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: formation of the scientific worldview of students in higher education institutions.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2025 р.

Стаття прийнята до друку 30.03.2025 р.

УДК 37.01

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-365-369

ЗАІКА Андрій –

аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Цentrальноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4629-8347>

e-mail: andrew9036@icloud.com

ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У системі вищої освіти здійснюється перегляд основних педагогічних установок, що визначають цільову та змістовну основу формування цілісного світогляду та певної життєвої позиції педагога, який володіє високими професійними знаннями.

У статті розкрито особливості формування наукового світогляду майбутніх учителів у закладах вищої освіти.

Встановлено, що науковий світогляд спрямовує освітній процес на формування професійного світу особистості, стверджує в ньому загальнолюдські цінності, розкриває потенціал можливостей та здібностей студентів, забезпечує оптимальними умовами для їх самореалізації.

У сучасних умовах формування світоглядної культури майбутніх учителів повинно ґрунтуватись на філософському осмисленні новітніх досягнень фундаментальної науки, загальнонауковій картині світу, у інформаційному просторі, обумовленому синергетичною методологією та революцією високих технологій.

Як синергетичне утворення, світогляд розвивається у складному нелінійному процесі самоорганізації, всі чинники якого неможливо врахувати; світогляд має альтернативні шляхи розвитку, цей розвиток не є і не може бути рівномірним і зумовленим. Саме ці особливості визначають необхідність виокремлення в процесі формування цілісного світогляду окремих сторін, для яких можна визначити певні стійкі стани, що є результатом поєднаного цілеспрямованого впливу в навчанні та вихованні.

Оскільки об'єктом педагогічного впливу під час освітнього процесу є особистість (яка має неповторну індивідуальність) основою у формуванні наукового світогляду майбутніх учителів є застосування таких засобів в освітньому середовищі закладу вищої освіти, які будуть спонукати у свідомості кожного студента перетворення отриманих наукових знань у стійкі погляди (прийняті людиною як достовірні ідеї, знання, теоретичні концепції, передбачення, що пояснюють явища природи і суспільства, є орієнтирами в поведінці, діяльності і відносинах) і переконання (тобто стійкі погляди, впевненість у правильності власних думок, які створені особистістю під час аналізу теоретичного матеріалу).

Ключові слова: науковий світогляд, майбутні вчителі, освітній процес, заклад вищої освіти, формуванню наукового світогляду.

ZAİKA Andrii –

Postgraduate Student Specialty 011 Educational,
Pedagogical Sciences
of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4629-8347>
e-mail: andrew9036@icloud.com

FORMATION OF THE SCIENTIFIC WORLDVIEW OF FUTURE TEACHERS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The higher education system is reviewing the basic pedagogical principles that determine the target and substantive basis for the formation of a holistic worldview and a certain life position of a graduate-young specialist who possesses high professional knowledge.

The article reveals the peculiarities of the formation of the scientific worldview of future teachers in higher education institutions.

The modern scientific worldview directs the educational process to the formation of the professional world of the individual, affirms universal human values in it, reveals the potential of students' capabilities and abilities, and provides optimal conditions for their self-realization.

In modern conditions, the formation of students' worldview culture should be based on the philosophical understanding of the latest achievements of fundamental science, the general scientific picture of the world, in the information space determined by synergistic methodology and the high-tech revolution.

As a synergistic formation, a worldview develops in a complex nonlinear process of self-organization, all factors of which cannot be taken into account; as a synergistic formation, a worldview has alternative paths of development, this development is not and cannot be uniform and predetermined. It is these features that determine the need to isolate individual aspects in the process of forming a holistic worldview, for which certain stable states can be determined, which are the result of a phased, targeted influence in teaching and upbringing.

Since the object of pedagogical influence during the educational process is a person (who has a unique individuality), the basis for the formation of a scientific worldview is the use of such means in the educational and pedagogical process of higher education institutions that will encourage the transformation of the acquired scientific knowledge into stable views in the minds of each student (accepted by a person as reliable ideas, knowledge, theoretical concepts, predictions that explain the phenomena of nature and society, are guidelines in behavior, activities and relationships), and beliefs (i.e. stable views, confidence in the correctness of one's own thoughts, views that are created by a person during the analysis of theoretical material).

Keywords: scientific worldview, educational process, higher education institution, formation of scientific worldview.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Історична, наукова та освітня ситуація, що змінилася за останні роки в Україні вимагає переосмислення проблеми формування наукового світогляду в навчальному процесі. У «Національній доктрині освіти в Україні» як одне з пріоритетних завдань вдосконалення навчання назване завдання «формування у дітей та молоді цілісного світорозуміння і сучасного наукового світогляду». З погляду сучасної педагогічної науки дана проблема повинна вирішуватися у напрямку створення відповідних умов, що сприяють повноті осмислення особистістю свого буття у світі. Оскільки, чим ясніше і ширше в світогляді індивіда представлений навколишній світ, тим адекватніше його знання про світ, тим чіткіше усвідомлення суб'єктом свого місця в житті, тим ефективніша його взаємодія зі світом, тим глибше і багатше саме «Я» особистості за своїм змістом [5].

Аналіз сучасної соціокультурної ситуації в Україні у сфері формування духовного світу особистості в контексті гуманізації освіти теж свідчить про наявність складних та суперечливих тенденцій, пов'язаних із намаганням подолати низку кризових явищ, спричинених тривалим домінуванням у суспільній свідомості тоталітарної ідеології. Зрозуміло, що деякі успадковані світоглядні та методологічні орієнтири, морально-естетичні цінності, носіями яких виступали кілька поколінь людей, сьогодні не відповідають новим реаліям життєдіяльності молоді, перш за все, ринковим економічним відносинам та процесам демократизації суспільно-політичної сфери буття. Інколи вони навіть посилюють соціальну напруженість та підтримують своєрідну інтелектуальну інерцію в соціокультурному середовищі [5].

У системі вищої освіти здійснюється перегляд основних педагогічних установок, що визначають цільову та змістовну основу формування цілісного світогляду та певної життєвої позиції випускника-молодого фахівця, який володіє високими професійними знаннями [4, с. 27].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема світогляду людини висвітлювали ще античні науковці (Аристотель, Гегель, Геракліт, Гомер, Декарт, Піфагор, Платон та ін.). Особливості формування наукового світогляду висвітлено в працях українських учених: С. Кушнірук [2], О. Макаренко [3], О. Матвієнко [2], Р. Семенишена [4], Т. Олефіренко [2], Т. Турчина [5], Л. Яновська [7] та ін. Однак, незважаючи на численні опубліковані праці, проблема формування наукового світогляду майбутніх учителів у закладах вищої освіти залишається недостатньо розробленою.

Мета статті – розкрити особливості формування наукового світогляду майбутніх учителів у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залучення майбутніх учителів до основ наукового світогляду завжди було одним із першочергових завдань у педагогічній теорії і практиці, у тому числі вищої освіти: вдосконалюються поняття світогляду, його значення в житті людини і суспільства, роль і місце в історії та науці на основі філософії, а також методологічні основи системи формування світогляду здобувачів вищої освіти як сукупності організаційних, інформаційних і навчально-методичних заходів, спрямованих на формування й розвиток професійно важливих світоглядних основ діяльності [3, с. 174].

С. Гончаренко визначає світогляд «як форму суспільної самосвідомості людини, через яку вона

сприймає, осмислює та оцінює навколишню дійсність як світ свого буття й діяльності, визначає і сприймає своє місце й призначення в ньому» [1].

Світогляд має складну й багатоаспектну структуру і як психологічне утворення. Його ядром є погляди і переконання, які органічно пов'язані з розвинутою здатністю теоретичного мислення, проявом інтелектуальних почуттів і свідомої волі. У світогляді розрізняють два боки: раціональний та емоційно-психічний, тісно переплетені між собою [6].

Погляди визначаються прийнятими людиною як істинні ідеї, знання, теоретичні концепції, припущення, виражені в уявленнях і поняттях, що пояснюють явища природи і суспільства, слугують орієнтирами в поведінці, діяльності, відносинах і становлять основу світогляду. Загальні положення і принципи перетворюються на переконання – особливий стан знань, що характеризується чіткою впевненістю. Переконання – якісно вищий стан поглядів. Це такі знання, ідеї, концепції, теорії, гіпотези, в які людина вірить, як в істину. Вона вважає їх реалізацію в житті необхідним для людей благом і тому емоційно відстоює їх, робить вольові зусилля і практичні дії з метою їх здійснення. Органічною властивістю переконань є почуття. Відстоювання, захист, впровадження переконань у життя нерозривно пов'язані з емоційними переживаннями людини. Особливо значущими для неї є інтелектуальні почуття, такі, як радість пізнання і віра в непохитність істини, соціальний оптимізм і цілеспрямованість. Ідеали – духовні орієнтири, що надають осмисленості та цілеспрямованості людській діяльності. Світоглядні положення і принципи передбачають оцінку явищ дійсності, визначають життєву позицію людини. Світогляд включає настрої, почуття, переживання, що становлять емоційно-психічну основу.

Критеріями оцінки сформованості наукового світогляду є такі: глибина засвоєння наукових понять, законів, теорій, що мають визначальне значення для розуміння сутності процесів розвитку природи, суспільства, мислення; стійке, усвідомлене особистісне ставлення до матеріалу, що вивчається, його світоглядного змісту; прагнення й уміння відстоювати свої погляди та переконання; прояв переконаності в повсякденній діяльності та поведінці; сформовані інтелектуальні почуття. Розвинена здатність до діалектичного осмислення дійсності свідчить не тільки про високий рівень розвитку мислення індивіда, а й про певний рівень розвитку його світогляду – рівень, на якому переконання, емоції й учинки є єдиними, ця діалектична єдність забезпечує ідентифікацію особистості «у світі» [6].

Розвиток особистості, формування її світогляду – дуже складний процес, що зазнає впливу безлічі різноманітних чинників. Формування світогляду – це процес одночасного, в органічній єдності, розвитку наукової свідомості, культури мислення, почуттів і емоцій, цілеспрямованості та культури вольових дій. Світоглядне виховання як органічна єдність свідомості, мислення, почуттів і волі, що здійснюється в єдності навчально-виховного процесу і життя, потребує комплексного

підходу. Формування світогляду є результатом цілісної, комплексної організації освітнього процесу: інтелектуально-емоційного пізнання світу в аудиторний час і його практичного освоєння в позааудиторній діяльності.

Таким чином, своєрідність процесу формування світогляду – у його складності та нелінійності. Складність, двоїстість поняття «світогляд» виявляється в самому процесі його розвитку: будучи предметом процесу виховання (насамперед), він водночас базується на знаннях, отриманих у навчанні (або іншим шляхом – наприклад, релігійний, життєвий). Певно, саме тому під час цілеспрямованого становлення світогляду зазвичай уживають терміни «формування» (як створення нового) і «розвиток» (як зміна наявного), що однаково вживані і щодо процесу виховання, і щодо процесу навчання.

У сучасних умовах формування світоглядної культури студентів повинно ґрунтуватися на філософському осмисленні новітніх досягнень фундаментальної науки, загальнонауковій картині світу, у інформаційному просторі, обумовленому синергетичною методологією та революцією високих технологій [5].

С. Кушнірук, О. Матвієнко, Т. Олефіренко вважають, що «науковий світогляд студентів – це не просто вивчення теоретичної бази, але і здатність упорядковувати, самостійно досліджувати та робити правильні висновки на основі отриманих знань» [2, с. 85]. Автори вказують, що соціокультурна проєкція у формуванні наукового світогляду студентів – це «необхідний елемент, який робить навчання доступним та реальним. Вона допомагає студентам бачити значення науки у всій його глибині та розмаїтті, а також надає засоби для творчого та критичного вивчення сучасного світу, сприяє розвитку наукового світогляду через соціокультурну проєкцію. Заклади вищої освіти можуть виховати мислителів, які здатні не лише адаптуватися до змін у світі, але й активно впливати на нього через наукові дослідження та інновації» [2, с. 86].

Виходячи з цього, вчені визначили низку функцій для соціальної проєкції, які впливають на науковий світогляд майбутніх учителів:

1. Регулятивна функція полягає у позитивному регулюванні громадських відносин, сприяє взаємодії з соціальним середовищем, відображає вплив на суспільні відносини.
2. Інтерактивна функція вона передбачає контакти між людьми, які не обмежуються тільки потребами передачі інформації [2].
3. Ініціативна функція допомагає оволодіти тими видами діяльності, які сприятимуть успішному самовизначенню студентів.
4. Соціальноконсолідуюча функція працює для того, щоб зміст освітньої та виховної діяльності відповідав проблемному полю громадської сьогодення [2, с. 86].

«Інноваційні зміни у сучасній освіті відображають потребу у активних творчих діях, здатних до громадської активності. Сучасний науковий світогляд спрямовує освітній процес на формування професійного світу особистості,

стверджує в ньому загальнолюдські цінності, розкриває потенціал можливостей та здібностей студентів, забезпечує оптимальними умовами для їх самореалізації», – пишуть дослідники [2, с. 88].

Досліджуючи формування наукового світогляду у процесі професійної підготовки Л. Яновська зауважує, що світогляд є основою для практичної діяльності особистості. Впливаючи на ціннісні орієнтації й соціальні настанови особистості, світогляд формує активність життєвої позиції людини, визначає підхід людини до історичних фактів, політичних подій, проблем у суспільстві. І тільки науковий світогляд стає основою наукового підходу для всіх цих явищ. Узагальнюючи поняття наукового світогляду, автор приходить до висновку, що «науковий світогляд майбутніх магістрів це система наукових, філософських, моральних понять, сформованих поглядів майбутніх магістрів на світ у цілому, на розуміння окремих явищ як самостійного історичного факту, так і поєднання його у світовому розвитку суспільства, держави, світу, бачення своєї особистості у цьому світі (через діяльність, емоційне сприйняття, наукові знання тощо), раціонального осмислення особистістю навколишньої дійсності у своєму особистому житті та емоційне ставлення до навколишнього середовища» [7, с. 43].

Оскільки об'єктом педагогічного впливу під час освітнього процесу є особистість (яка має неповторну індивідуальність) вважатимемо, що основою у формуванні наукового світогляду є застосування таких засобів в освітньо-педагогічному процесі ЗВО, які будуть спонукати у свідомості кожного студента перетворення отриманих наукових знань у стійкі погляди (прийняті людиною як достовірні ідеї, знання, теоретичні концепції, передбачення, що пояснюють явища природи і суспільства, є орієнтирами в поведінці, діяльності і стосунках) [6], переконання (стійкі погляди, впевненість у правильності власних думок, які створені особистістю під час аналізу теоретичного матеріалу). А отже, будуть виформувати його соціальну позицію, допомагати орієнтуватися в життєвих і професійних ситуаціях. На думку Л. Яновської студент, у якого сформований науковий світогляд, може зробити самостійно глибокий науковий аналіз суспільної дійсності і використати цей аналіз у практичній діяльності та у творчій. Визначальною умовою формування наукового світогляду дослідник визначає перетворення отриманих знань з різних навчальних предметів у погляди, які повинні перетворитися в переконання. «У процесі формування наукового світогляду в майбутніх магістрів викладачі створюють особливі умови, де студент може виявити своє ставлення до подій, явищ, може дати їм принципову оцінку, висловити свою думку. Цього можна досягти якщо освітній процес магістрів буде проходити згідно таких етапів: 1) отримання наукових знань; 2) формування особистісного ставлення до наукових знань; 3) формування потреби та вміння їх використання, доведення, спростування, правильне тлумачення

фактів; 4) практична реалізація сформованих поглядів і переконань» [7, с. 44].

Для того, щоб проходження визначених етапів було ефективним, Л. Яновська пропонує педагогічні умови, які, на її думку, сприятимуть якісному формуванню наукового світогляду майбутніх магістрів історії засобами міжпредметних зв'язків: «1) отримання теоретичних знань з усіх предметів навчального блоку магістерської підготовки; 2) формування особистісного ставлення до теоретичного й фактичного матеріалу навчальної дисципліни; 3) спонукання майбутніх магістрів до активної самостійної роботи (зацікавленість навчальним матеріалом, актуалізація пізнавальної діяльності, можливість застосування творчого потенціалу студента, до самоосвіти та саморозвитку тощо)» [7].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, як синергетичне утворення, світогляд розвивається у складному нелінійному процесі самоорганізації, всі чинники якого неможливо врахувати; світогляд має альтернативні шляхи розвитку, цей розвиток не є і не може бути рівномірним і зумовленим. Саме ці особливості визначають необхідність виокремлення в процесі формування цілісного світогляду окремих сторін, для яких можна визначити певні стійкі стани, що є результатом поетапного цілеспрямованого впливу в освітньому процесі. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні педагогічних умов ефективного наукового світогляду майбутніх педагогів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
2. Кушнірук С. А., Матвієнко О. В., Олефіренко Т. О. Формування наукового світогляду студентів: соціокультурна проєкція. *Освітній дискурс : збірник наукових праць*. Київ: ТОВ «Науково-інформаційне агентство "Наука-технології-інформація"», 2023. Вип. 45(7-9). С. 83–89. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/43335?show=full>
3. Макаренко О. В. Формування наукового світогляду як складової дослідницької компетентності майбутніх лікарів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: ЦДУ ім. В. Винниченка, 2023. Вип. 211. С. 172–176. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1661/1622>
4. Семенишена Р. В. Формування наукового світогляду студентів вищих навчальних закладів у вивченні фізики. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 3: Фізика і математика у вищій і середній школі. 2016. Вип. 17. С. 27–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_3_2016_17_7
5. Турчина Т. В. Формування наукового світогляду студентів вищих навчальних закладів. 2012. URL: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/56800/5/Turchina_Scientific_outlook.pdf?sessionid=FAEC6A966AB53699478D5D5B0A45EBDA](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/56800/5/Turchina_Scientific_outlook.pdf?sessionid=FAEC6A966AB53699478D5D5B0A45EBDA)
6. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ, Академія 2002. 528 с.
7. Яновська Л. Г. Формування наукового світогляду у процесі професійної підготовки майбутніх магістрів історії засобами міжпредметних зв'язків. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса : ПНПУ

ім. К. Д. Ушинського, 2019. № 4(129). С. 42–46.
URL: <http://www.dspsa/ce.pdpu.edu.ua/handle/123456789/6126>

REFERENCES

1. Honcharenko, S. U. (1997). Ukrayins'kyi pedahohichnyy slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv : Lybid'. 376 s. [in Ukrainian]
2. Kushniruk, S. A., Matviyenko, O. V., Olefirenko, T. O. (2003). Formuvannya naukovoho svitohlyadu studentiv: sotsiokul'turna proektsiya [Formation of the scientific worldview of students: sociocultural projection]. Osvitniy dyskurs : zbirnyk naukovykh prats'. Kyiv : TOV «Naukovo-informatsiynе ahent-stvo "Nauka-tekhnohohiyi-informatsiya"». Vyp. 45 (7–9). S. 83–89. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/43335?show=full> [in Ukrainian]
3. Makarenko, O. V. (2023). Formuvannya naukovoho svitohlyadu yak skladovoyi doslidnyts'koyi kompetentnosti maybutnikh likariv [Formation of scientific worldview as a component of research competence of future doctors]. Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky. Kropyvnyts'kyi: TSDU im. V. Vynnychenka. Vyp. 211. S. 172–176. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1661/1622> [in Ukrainian]
4. Semenysheva, R. V. (2016). Formuvannya naukovoho svitohlyadu studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv u vyvchenni fizyky [Formation of scientific worldview of students of higher educational institutions in the study of physics]. Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 3: Fizyka i matematika u vyshchii i serednii shkoli. Vyp. 17. S. 27–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_3_2016_17_7 [in Ukrainian]

5. Turchyna, T. V. (2012). Formuvannya naukovoho svitohlyadu studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv [Formation of scientific worldview of students of higher educational institutions]. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/56800/5/Turchyna_Scientific_outlook.pdf?jsessionid=FAEC6A966AB53699478D5D5B0A45EBDA [in Ukrainian]

6. Fitsula, M. M. (2002). Pedahohika [Pedagogy]: navch. posib. dlya studentiv vyshchyykh pedahohichnykh zakladiv osvity. Kyiv, Akademiya. 528 s. [in Ukrainian]

7. Yanovs'ka, L. H. (2019). Formuvannya naukovoho svitohlyadu u protsesi profesiynoyi pidhotovky maybutnikh mahistriv istoriyi zasobamy mizhpredmetnykh zv'yazkiv [Formation of a scientific worldview in the process of professional training of future masters of history by means of interdisciplinary connections]. Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyns'koho. Odesa : PNPu im. K. D. Ushyns'koho. № 4(129). S. 42–46. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЗАІКА Андрій – аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZAİKA Andrii – Postgraduate Student Specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: professional training of future teachers.

Стаття надійшла до редакції 21.03.2025 р.

Стаття прийнята до друку 30.03.2025 р.

УДК 378.147:792.8:159.955.4

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-369-374

НЕЧИПОРЕНКО Олександр –

аспірант, викладач кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-4723-5213>
e-mail: nechiporenko.oleksandr@kdpu.edu.ua

КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ХОРЕОГРАФІЧНИХ КОЛЕКТИВІВ

Професійна рефлексія керівника хореографічного колективу розглядається як ключовий механізм осмислення, самопізнання та саморегуляції в умовах фахової діяльності.

Актуальність теми зумовлена необхідністю глибшого розуміння внутрішніх психологічних процесів, що забезпечують ефективне керівництво творчим колективом.

Проблема полягає у недостатньому рівні теоретичного і прикладного осмислення структури професійної рефлексії саме в контексті підготовки майбутніх керівників хореографічних колективів.

Метою статті є теоретичне обґрунтування компонентної структури професійної рефлексії керівника, а також виявлення особливостей її прояву у хореографічно-педагогічній діяльності.

У процесі дослідження проаналізовано філософські, психологічні та педагогічні аспекти феномену рефлексії. Визначено чотири основні компоненти професійної рефлексії: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-аналітичний, операційно-діяльнісний та творчо-регулятивний. Розкрито зміст кожного з компонентів, обґрунтовано їх значення у формуванні цілісної рефлексивної моделі керівника хореографічного колективу. Показано, що взаємодія цих компонентів сприяє підвищенню рівня фахової підготовки, розвитку здатності до аналізу власної діяльності, прийняття ефективних педагогічних рішень, а також професійному саморозвитку та самовдосконаленню.

Стаття містить узагальнені висновки щодо перспективних напрямів формування та розвитку професійної рефлексії в системі мистецької освіти. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці діагностичного інструментарію для визначення рівнів сформованості компонентів професійної рефлексії та обґрунтуванні педагогічних умов їх формування в процесі фахової підготовки майбутніх керівників хореографічних колективів.

Ключові слова: професійна рефлексія, керівник хореографічного колективу, структура рефлексії, мотиваційно-ціннісний компонент, когнітивно-аналітичний компонент, операційно-діяльнісний компонент, творчо-регулятивний компонент, фахова підготовка.